ប្រព័ន្ធ និងរចនាសម្ព័ន្ធនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងជាតិ

LOCAL, NATIONAL AND GLOBAL SYSTEMS AND STRUCTURES

តើហេតុអ្វីបានជាពលរដ្ឋសកលត្រូវ យល់ពីប្រព័ន្ធ និងរចនាសម្ព័ន្ធនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងជាតិ?

ប្រព័ន្ធ និងរចនាសម្ព័ន្ធនៅថ្នាក់មូលដ្ឋាន និងជាតិ

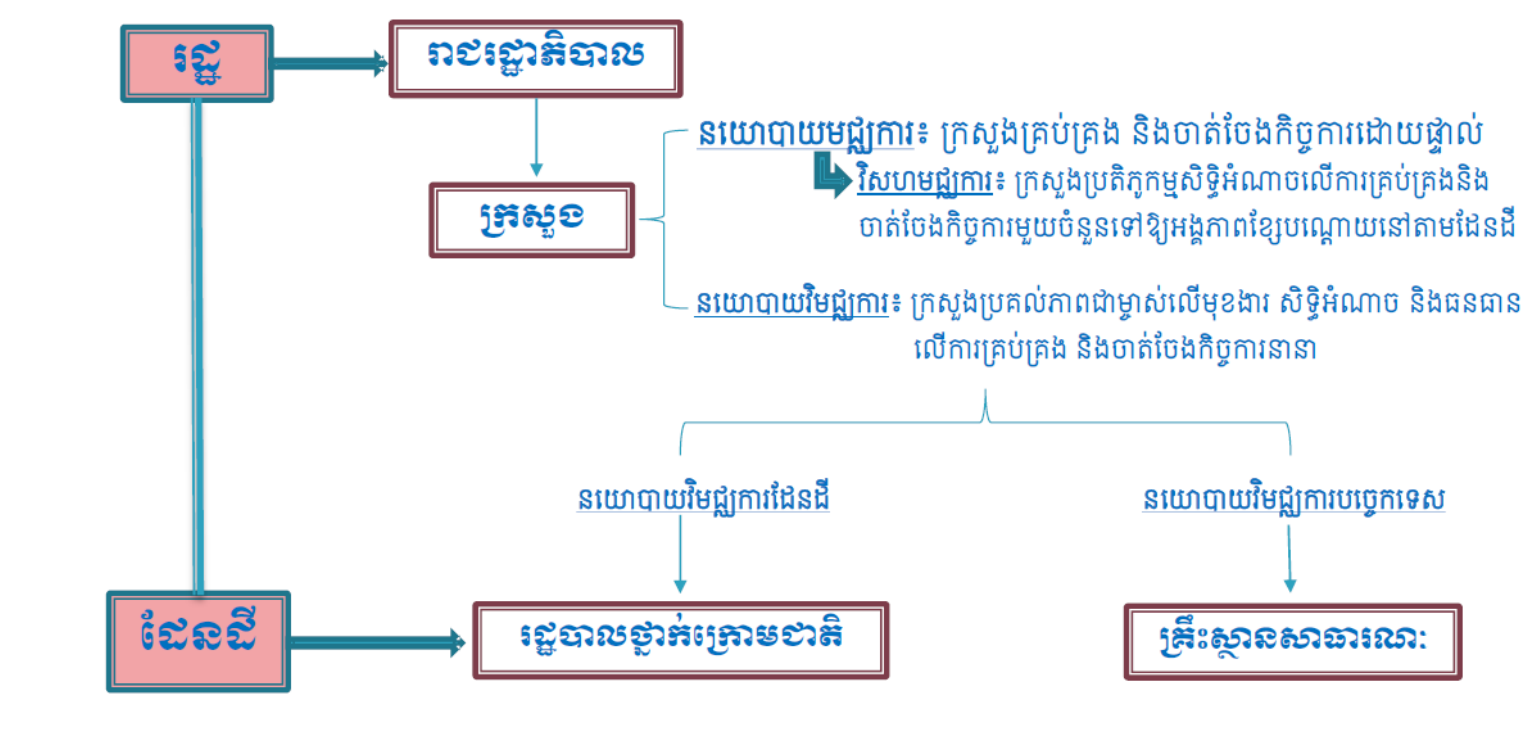

រដ្ឋបាលកណ្តាល

ស្ថាប័ន គ្រប់គ្រង និងសម្រេច	ស្ថាប័នប្រឹក្សានិងពិគ្រោះយោបល់	ស្ថាប័នត្រួតពិនិត្យ	ស្ថាប័នសម្របសម្រួល
ព្រះមហាក្សត្រ	ឧត្តមក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ចជាតិ	អាជ្ញាធរសវនកម្មជាតិ	គណៈរដ្ឋមន្ត្រី
នាយករដ្ឋមន្ត្រី	ក្រុមប្រឹក្សាអ្នកច្បាប់	ស្ថាប័នប្រឆាំងអំពើពុករលួយ	គណៈអន្តរក្រសួង
រដ្ឋមន្ត្រី	ក្រុមប្រឹក្សាសេដ្ឋកិច្ច សង្គម និងវប្បធម៌		

ស្ថាប័នអនុវត្ត

- ក្រសួង
- គ្រឹះស្ថានសាធារណៈ
- និយ័តករ

រដ្ឋបាលកណ្តាល

ក្រសួង ៖ ជាស្ថាប័នរបស់រាជរដ្ឋាភិបាល ដែលទទួលបន្ទុកការងារតាមវិស័យ

រូបមន្តគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល

- នយោបាយមជ្ឈការ៖ ក្រសួងគ្រប់គ្រង និងចាត់ចែងសេវាដោយផ្ទាល់
- នយោបាយវិមជ្ឈការបច្ចេកទេស៖ ក្រសួងប្រគល់ភាពជាម្ចាស់លើការគ្រប់គ្រង និងចាត់ចែងសេវាណាមួយទៅឱ្យគ្រឹះស្ថានសាធារណៈ

គ្រឹះស្ថានសាធារណៈរដ្ឋបាល

សេវាមានលក្ខណៈរដ្ឋបាល សង្គមកិច្ច សុខាភិបាល វប្បធម៌ អប់រំ វិទ្យាសាស្ត្រ ឬ បច្ចេកទេស

គ្រឹះស្ថានសាធារណៈមានលក្ខណៈសេដ្ឋកិច្ច

សេវាសាធារណៈមានលក្ខណៈឧស្សាហកម្ម និងពាណិជ្ជកម្ម

រដ្ឋបាលមូលដ្ឋាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

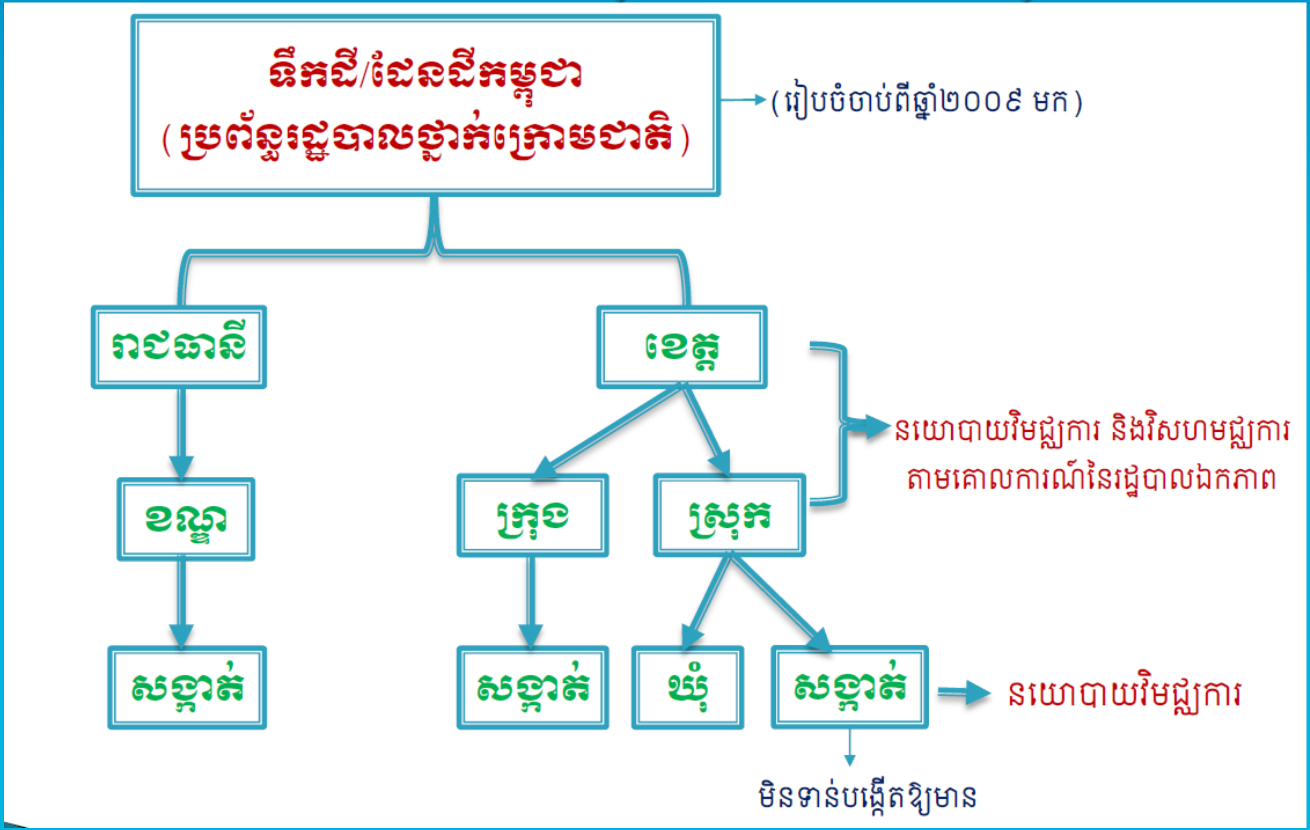

រដ្ឋបាលមូលដ្ឋាននៅក្នុងប្រទេសកម្ពុជា

នីតិបុគ្គល		តំណាងរដ្ឋ		តំណាងប្រជាពលរដ្ឋ
រាជធានី ខេត្ត	=	គណៈអភិបាលរាជធានី ខេត្ត	+	ក្រុមប្រឹក្សារាជធានី ខេត្ត
ក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ	=	គណៈអភិបាលក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ	+	ក្រុមប្រឹក្សាក្រុង ស្រុក ខណ្ឌ
ឃុំ សង្កាត់	=	មេឃុំ ចៅសង្កាត់	+	ក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់

I. ប្រវត្តិអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាននៅកម្ពុជា

កម្ពុជាជាប្រទេសមានអរិយធម៌ និងវប្បធម៌ ចំណាស់មួយ មានប្រព័ន្ធអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋានជាយូរណាស់មកហើយ និងមានការប្រែប្រួលពីរបបនយោបាយមួយទៅរបបនយោបាយមួយ ដោយផ្អែកទៅតាមស្ថានភាពនយោបាយ ប្រជាសាស្រ្ត ភូមិសាស្រ្ត សេដ្ឋកិច្ច និងសង្គមជាក់ស្តែងក្នុងសម័យកាលនីមួយៗ។

- ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទី២(២០០២-បច្ចុប្បន្ន)
- ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជាទី២(១៩៩៣-២០០១)
- សាធារណរដ្ឋប្រជាមានិតកម្ពុជា និងរដ្ឋកម្ពុជា(១៩៧៩-១៩៩៣)
- កម្ពុជាប្រជាធិបតេយ្យ(១៩៧៥-១៩៧៩)
- សាធារណរដ្ឋខ្មែរ (១៩៧០-១៩៧៥)
- បន្ទាប់ទទួលបានឯករាជ្យ (១៩៥៤-១៩៧០)
- មុននិងក្នុងសម័យអាណានិគមបារាំង(មុនឆ្នាំ១៩៥៣)

I. ប្រវត្តិអភិបាលកិច្ចមូលដ្ឋាននៅកម្ពុជា (ត)

មុននិងក្នុងសម័យអាណានិគមបារាំង(មុនឆ្នាំ១៩៥៣)

- មុនឆ្នាំ១៩០៨ ត្រូវបានបែងចែកជាតំបន់ដែលគ្រប់គ្រងដោយស្ដេចត្រាញ់
- តំបន់នីមួយៗ មានខេត្តចំណុះដែលគ្រប់គ្រងដោយចៅហ្វាយស្រុក
- មានមន្ត្រីក្រោមបង្គាប់ជាអ្នកពាំនាំការបង្គាប់បញ្ជារបស់ចៅហ្វាយស្រុកទៅឱ្យមេស្រុក
- មេស្រុកជាអ្នកគ្រប់គ្រងភូមិដែលត្រូវបានជ្រើសរើសតែងតាំងដោយចៅហ្វាយស្រុកដើម្បីប្រមូលពន្ធ

- ក្រោមអាណានិគមបារាំងបានបង្កើតក្របខណ្ឌច្បាប់ដំបូងសម្រាប់គ្រប់គ្រង**ឃុំ** តាមរយៈក្រឹត្យចុះថ្ងៃទី០៥ ខែមិថុនា ឆ្នាំ១៩០៨
- លុបចោលប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងតំបន់ស្ដេចត្រាញ់ ដោយបែងចែកជា**ខេត្ត ស្រុក ឃុំ និងភូមិ**
- ចៅហ្វាយស្រុកក្លាយជាចៅហ្វាយខេត្ត ហើយ មេស្រុកក្លាយជាមេឃុំ
- មេឃុំត្រូវជ្រើសរើសតាមការបោះឆ្នោតដោយប្រជាពលរដ្ឋ
- ឃុំនីមួយៗប្រមូលផ្ដុំដោយភូមិជាច្រើន

- **ក្រឹត្យច្បាប់ឆ្នាំ១៩១៩** ដើម្បីឱ្យបានច្បាស់នូវមុខងារ សមត្ថកិច្ច ចំនួនសមាជិកក្រុមប្រឹក្សាបុគ្គលិក និងថវិការបស់ឃុំ
- ក្រឹត្យច្បាប់ឆ្នាំ១៩១៩ត្រូវបានកែសម្រួលនូវឆ្នាំ១៩២៦ ដោយផ្ដល់ឱ្យឃុំនូវឋានៈជានីតិបុគ្គល និងបានធ្វើឱ្យឃុំក្លាយជារដ្ឋបាលជាក់លាក់មួយក្នុងប្រព័ន្ធរដ្ឋបាលនៅកម្ពុជា
- ពីឆ្នាំ១៩៤៨មកដោយសារសង្គ្រាម ការបោះឆ្នោតនៅឃុំបានផ្អាកទាំងស្រុង ហើយមេឃុំត្រូវតែងតាំងដោយចៅហ្វាយខេត្ត

II. ទស្សនទាននៃអភិបាលកិច្ចតាមបែបវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការ

អត្ថន័យវិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនៅកម្ពុជា

វិសហមជ្ឈការ

ជាការដែលរាជរដ្ឋាភិបាល ឬក្រសួង ស្ថាប័នធ្វើប្រតិភូកម្មអំណាច មុខងារ និងធនធាន ទៅឲ្យក្រុមប្រឹក្សានៃរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ ឬមន្ទីរ អង្គភាពក្រោមបង្គាប់របស់ខ្លួន ដើម្បីអនុវត្តក្នុងនាមរាជរដ្ឋាភិបាល និងក្រសួង ស្ថាប័ន។ក្រុមប្រឹក្សា ឬមន្ទីរ អង្គភាពនោះត្រូវមានគណនេយ្យភាពចំពោះរាជរដ្ឋាភិបាល និងក្រសួង ស្ថាប័ន

៣. វិមជ្ឈការ

ជាការដែលរាជរដ្ឋាភិបាលប្រគល់នូវភាពជាម្ចាស់លើមុខងារ សិទ្ធិអំណាច និងធនធានទៅឲ្យក្រុមប្រឹក្សានៃរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ ដើម្បីឆ្លើយតបសេចក្តីត្រូវការរបស់មូលដ្ឋាន។ ក្រុមប្រឹក្សាត្រូវមានគណនេយ្យភាពចំពោះប្រជាពលរដ្ឋនៅមូលដ្ឋានលើបញ្ហាទាំងនោះ។

III.ការវិវឌ្ឍនៃកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនៅកម្ពុជា (ថ្នាក់ឃុំ សង្កាត់)

ឆ្នាំ ២០០១ → **ឆ្នាំ២០០២ ការផ្លាស់ប្តូរជាប្រវត្តិសាស្ត្រប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់**

- ច្បាប់ស្តីពីការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់
- ច្បាប់ស្តីពីការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សរងាត់

ច្បាប់
ស្តីពី
ការគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាលឃុំ សង្កាត់
ច្បាប់
ស្តីពី
ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់

- ការបោះឆ្នោតជ្រើសរើសក្រុមប្រឹក្សាឃុំ សង្កាត់អាណត្តិទី១ (២០០២-២០០៧)

- រចនាសម្ព័ន្ធ និងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងថ្មីនៃឃុំ សង្កាត់
  - ✓ នីតិវិធីការងារ
  - ✓ ប្រព័ន្ធផែនការ
  - ✓ ការបង្កើតមូលនិធិឃុំ សង្កាត់

លទ្ធផលវិជ្ជមាន៖

- លទ្ធផលនយោបាយ
- ការផ្តល់សេវា និងការអភិវឌ្ឍមូលដ្ឋាន៖
  - ✓ គម្រោងហេដ្ឋារចនាសម្ព័ន្ធ
  - ✓ គម្រោងផ្តល់សេវាសង្គម
  - ✓ គម្រោងបង្កើនប្រាក់ចំណូល
  - ✓ គម្រោងការពារ និងអភិរក្សធនធានធម្មជាតិ

13

V. ទិសដៅនៃកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនៅកម្ពុជា

1. ការបន្តពង្រឹងការគ្រប់គ្រង និងការដឹកនាំការងារកំណែទម្រង់៖

យន្តការដឹកនាំ សម្របសម្រួល និងគាំទ្រនៅថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិត្រូវបានពង្រឹង ដើម្បីលើកកម្ពស់ភាពជាម្ចាស់ និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ក្រសួង ស្ថាប័ននានានៅក្នុងការរៀបចំតាក់តែង និងអនុវត្តនូវកម្មវិធីកំណែទម្រង់ការអភិវឌ្ឍតាមបែបប្រជាធិបតេយ្យនៅថ្នាក់ក្រោមជាតិប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព និងស័ក្តិសិទ្ធិភាព។

- ពង្រឹងការចូលរួម និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ក្រសួង ស្ថាប័នទាំងនៅថ្នាក់ជាតិ និងរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិក្នុងការដឹកនាំ សម្របសម្រួល គ្រប់គ្រង និងអនុវត្តកិច្ចដំណើរការកំណែទម្រង់
- បន្តសម្របសម្រួល និងសហការជាមួយកំណែទម្រង់រដ្ឋបាលសាធារណៈ និងកំណែទម្រង់ការគ្រប់គ្រងហិរញ្ញវត្ថុ សាធារណៈឱ្យកាន់តែមានភាពស៊ីសង្វាក់គ្នា និងគាំទ្រគ្នាទៅវិញទៅមក
- ពង្រឹងកិច្ចសហការក្នុងភាពជាដៃគូជាមួយដៃគូអភិវឌ្ឍ អង្គការសង្គមស៊ីវិល និងផ្នែកឯកជនដើម្បីធានាដល់ការកៀរគរការចូលរួម និងគាំទ្រដល់កិច្ចដំណើរការកំណែទម្រង់ឱ្យកាន់តែមានភាពសកម្ម និងរស់រវើកបន្ថែមទៀត។

V. ទិសដៅនៃកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនៅកម្ពុជា

២. ការកែសម្រួលរចនាសម្ព័ន្ធ និងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ

រចនាសម្ព័ន្ធ ប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរដ្ឋបាល សិទ្ធិអំណាច និងមុខងាររបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិត្រូវបានកំណត់យ៉ាងច្បាស់លាស់តាមកម្រិត និងតាមប្រភេទរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិនីមួយៗស្របតាមចរិតលក្ខណៈជារដ្ឋបាលនៃតំបន់ទីក្រុងធំ រដ្ឋបាលនៃតំបន់ទីប្រជុំជន និងរដ្ឋបាលនៃតំបន់ជនបទ ដោយជំរុញការប្រើប្រាស់ប្រព័ន្ធបច្ចេកវិទ្យាព័ត៌មានដើម្បីលើកកម្ពស់ប្រសិទ្ធភាពនៃការគ្រប់គ្រង ការផ្តល់សេវាសាធារណៈ ការប្រាស្រ័យទាក់ទងសាធារណៈ

- សិក្សាជម្រើសសម្រាប់ការរៀបចំឡើងវិញនូវរចនាសម្ព័ន្ធ និងប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រងរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិនីមួយៗឱ្យកាន់តែមានភាពច្បាស់លាស់ ស្របតាមប្រភេទ និងចរិតលក្ខណៈផ្សេងៗគ្នា
- បន្តពិនិត្យ និងកំណត់មុខងារឱ្យបានច្បាស់លាស់រវាងថ្នាក់ជាតិ និងថ្នាក់ក្រោមជាតិ និងក្នុងចំណោមថ្នាក់ក្រោមជាតិនីមួយៗ
- ធ្វើទំនើបកម្មប្រព័ន្ធគ្រប់គ្រង និងផ្តល់សេវារបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិតាមប្រព័ន្ធព័ត៌មានវិទ្យា
- រៀបចំ និងដាក់ឱ្យអនុវត្តនូវប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យ និងអធិការកិច្ចលើការបំពេញការងាររបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ

V. ទិសដៅនៃកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនៅកម្ពុជា

៣. ការគ្រប់គ្រង និងការអភិវឌ្ឍធនធនមនុស្សនៅរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ

រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិមានសិទ្ធិជ្រើសរើស គ្រប់គ្រង ចាត់ចែង និងប្រើប្រាស់បុគ្គលិករបស់ខ្លួន និងមានចំនួនបុគ្គលិកគ្រប់គ្រាន់ ប្រកបដោយឆន្ទៈម្ចាស់ការ មានសមត្ថភាព និងជំនាញវិជ្ជាជីវៈ ស្របតាមតួនាទី និងការទទួលខុសត្រូវរបស់ខ្លួន ព្រមទាំងទទួលបានការអភិវឌ្ឍសមត្ថភាព ជំនាញវិជ្ជាជីវៈជាប្រចាំ។

- ពង្រឹងការអនុវត្តសិទ្ធិអំណាច និងការទទួលខុសត្រូវរបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិក្នុងការគ្រប់គ្រងបុគ្គលិក
- ពង្រឹងការបំពេញការងាររបស់បុគ្គលិករដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ តាមរយៈការរៀបចំ**អង្គវិជ្ជាជីវៈមន្ត្រីរាជការ ការពិពណ៌នាមុខងារ លក្ខខណ្ឌការងារ ក្រមសីលធម៌ ប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យ និងវាយតម្លៃ**ជាប្រចាំលើលទ្ធផលបំពេញការងារ ព្រមទាំង**ផ្តល់ការលើកទឹកចិត្ត**ដល់បុគ្គលិកដែលបំពេញការងារបានល្អ
- រៀបចំ និងដាក់ឱ្យអនុវត្តគោលនយោបាយលើកទឹកចិត្តដល់បុគ្គលិកដែលបំពេញការងារនៅតំបន់ជួបការលំបាក
- អភិវឌ្ឍសមត្ថភាពដល់ក្រុមប្រឹក្សា និងបុគ្គលិករដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិជាបន្តបន្ទាប់ និងជាប្រចាំ(សាលាជាតិរដ្ឋបាលមូលដ្ឋាន សាលាតំបន់

V. ទិសដៅនៃកំណែទម្រង់វិមជ្ឈការ និងវិសហមជ្ឈការនៅកម្ពុជា

៤. ការផ្ទេរមុខងារទៅឱ្យរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ

រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិមានធនធានថវិកាដែលអាចព្យាករណ៍បាន និងមានទំហំសមស្របទៅនឹងមុខងារ និងអាទិភាពគោលនយោបាយជាតិ ហើយត្រូវបានវិភាជន៍សម្រាប់ការប្រើប្រាស់ប្រកបដោយភាពបត់បែនក្នុងការឆ្លើយតបទៅនឹងតម្រូវការនានាដូចមានកំណត់នៅក្នុងផែនការអភិវឌ្ឍ កម្មវិធីវិនិយោគ និងផែនការយុទ្ធសាស្ត្រថវិការបស់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ

- កំណត់ឲ្យបានច្បាស់លាស់អំពីមុខងារជាកាតព្វកិច្ច និងមុខងារជាជម្រើស
- បន្តផ្តល់ការគាំទ្រដល់រដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិក្នុងការអនុវត្តមុខងារដែលបានផ្ទេរនាពេលកន្លងមកឱ្យកាន់តែមានប្រសិទ្ធភាព តាមរយៈការផ្ទេរធនធានហិរញ្ញវត្ថុ និងទ្រព្យសម្បត្តិ និងការបណ្តុះបណ្តាលដល់បុគ្គលិកឱ្យមានជំនាញសមស្របសម្រាប់ការអនុវត្តមុខងារទាំងនោះ
- ពិនិត្យ និងវាយតម្លៃលើការអនុវត្តមុខងារដែលបានផ្ទេរទៅឱ្យរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិនាពេលកន្លងមក ដើម្បីជាមូលដ្ឋានក្នុងការសម្រេចចិត្តលើការពង្រីក និងការផ្ទេរមុខងារចាំបាច់បន្ថែមទៀតទៅរដ្ឋបាលថ្នាក់ក្រោមជាតិ
- រៀបចំ ពង្រឹង និងកែលម្អយន្តការ និងនីតិវិធីនៃការផ្តល់សេវាសាធារណៈឱ្យមានលក្ខណៈទំនើប សាមញ្ញ ដើម្បីធានាដល់ការផ្តល់សេវាជូនប្រជាពលរដ្ឋបានឆាប់រហ័ស និងងាយស្រួល